

УДК 340.134:342.25(477)"364"

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2025-2.27>

**А. Ю. Бойчук**, доктор юридичних наук, професор,  
професор кафедри публічного управління та цифрової економіки  
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

**О. В. Кокорєв**, доктор політичних наук, доцент,  
доцент кафедри журналістики, соціальних комунікацій і ІТ-права  
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

**А. Р. Джус**, курсант групи ННІ-3-23-204  
Харківського національного університету внутрішніх справ

## РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті досліджено особливості правового регулювання діяльності органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Проаналізовано основні законодавчі зміни, що торкнулися повноважень сільських, селищних та міських голів, управління персоналом та процедур прийняття рішень. Наголошено, що з моменту здобуття незалежності в 1991 році місцеве самоврядування послідовно розвивалося як одна з основних інституцій демократичної системи управління, а проведення децентралізації (2014–2020 років) заклало основу для його сучасного розвитку. Водночас, воєнний стан став каталізатором нових законодавчих змін, спрямованих на забезпечення безперервності роботи органів місцевого самоврядування, їх адаптацію до надзвичайних ситуацій та ефективну взаємодію з військовими.

Розглянуто положення Конституції України та чинного законодавства, що визначають правовий статус місцевого самоврядування. Особливу увагу приділено аналізу Закону України, який розширив повноваження голів сіл, містечок і міст, а також законодавчих заходів, що змінили процедури управління персоналом, планування бюджету та прийняття рішень у місцевому самоврядуванні в умовах війни.

Підкреслено, що під час війни, органи місцевого самоврядування стали важливою ланкою у забезпеченні функціонування регіональних громад: організації гуманітарної допомоги, координації волонтерської діяльності, підтримки внутрішньо переміщених осіб та налагодження співпраці з військовим керівництвом. Зазначено, що, саме завдяки досягненням реформи децентралізації, місцеві органи влади змогли швидко адаптуватися до нових викликів та забезпечити функціонування держави на місцевому рівні.

Розглянуто взаємозв'язок між ефективним врядуванням та збереженням демократичних норм у правовій системі. Наголошено на необхідності пошуку балансу між розширенням повноважень органів місцевого самоврядування для подолання кризових ситуацій та дотриманням принципів прозорості, підзвітності та участі громадян у процесах прийняття рішень.

У висновках наголошено, що законодавчі зміни, прийняті під час воєнного стану, є тимчасовими, але надзвичайно важливими. Вони покликані підтримати функціонування місцевих органів влади та стабільність держави в цілому. Пропонується розглядати ці зміни як необхідний крок у адаптації правової системи України до стану війни, що водночас відкриває перспективи для вдосконалення моделі державного управління після війни.

**Ключові слова:** держава, місцеве самоврядування, воєнний стан, законодавство, територіальна громада, децентралізація, публічне управління, Конституція України, прозорість, підзвітність.

**A. Yu. Boichuk, O. V. Kokoriev, A. R. Dzhus. Development of legislation on local self-government bodies in war conditions**

The article examines the peculiarities of legal regulation of local self-government bodies in conditions of martial law. It analyses the main legislative changes affecting the powers of village, settlement and city heads, personnel management and decision-making procedures. It is emphasised that since independence in 1991, local self-government has consistently developed as one of the main institutions of the democratic system of government, and the decentralisation process (2014–2020) laid the foundation for its current development. At the same time, martial law has been a catalyst for new legislative changes aimed at ensuring the continuity of local self-government bodies, their adaptation to emergency situations and effective interaction with the military.

The provisions of the Constitution of Ukraine and current legislation defining the legal status of local self-government are considered. Particular attention is paid to the analysis of the Law of Ukraine, which expanded the powers of village, town and city heads, as well as legislative measures that changed personnel management, budget planning and decision-making procedures in local self-government in wartime.

It is emphasised that during the war, local self-government bodies have become an important link in ensuring the functioning of regional communities: organising humanitarian aid, coordinating volunteer activities, supporting internally displaced persons and establishing cooperation with the military leadership. It is noted that it is thanks to the achievements of decentral-

isation reform that local authorities were able to quickly adapt to new challenges and ensure the functioning of the state at the local level.

*The interconnection between effective governance and the preservation of democratic norms in the legal system was examined. The need to find a balance between expanding the powers of local self-government bodies to overcome crisis situations and adhering to the principles of transparency, accountability and citizen participation in decision-making processes was emphasised.*

*The conclusions emphasise that the legislative changes adopted during martial law are temporary but extremely important. They are designed to support the functioning of local authorities and the stability of the state as a whole. It is proposed that these changes be viewed as a necessary step in adapting Ukraine's legal system to the state of war, which at the same time opens up prospects for improving the model of public administration after the war.*

**Key words:** state, local self-government, martial law, legislation, territorial community, decentralisation, public administration, Constitution of Ukraine, transparency, accountability.

**Вступ.** Проголошення незалежності в 1991 році Україна започаткувало побудову демократичної держави. Важливою складовою якої постала побудова місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування знайшло своє відображення у Конституції України [1] як гарантоване державою право місцевих органів влади самостійно приймати рішення з питань місцевого значення відповідно до європейських адміністративних стандартів. Водночас, становлення місцевого самоврядування у незалежній державі вимагає запровадження ряду змін на законодавчому рівні.

Масштабне збройне вторгнення РФ на територію України та запровадження правового режиму воєнного стану акцентували увагу на необхідності вдосконалення правових засад регулювання діяльності органів місцевого самоврядування. У кризових ситуаціях, органи місцевого самоврядування постали тією засадою, яка забезпечила функціонування регіональних громад: вони організовували видачу гуманітарної допомоги, надавали підтримку внутрішньо переміщеним особам, мобілізували ресурси та координували дії з захисниками України. Ця ситуація призвела до прийняття низки законодавчих змін, спрямованих на підвищення ефективності та результативності роботи органів місцевого самоврядування. Наразі, перед нами постає завдання комплексного аналізу цих змін. Цей аналіз важливий не тільки для розуміння поточних процесів у місцевому самоврядуванні, але й для визначення перспектив його розвитку у повоєнний період.

**Мета і завдання дослідження.** Метою цієї статті є всебічне дослідження розвитку законодавства про органи місцевого самоврядування України в умовах війни. Виходячи з означеної мети, ставляться наступні завдання: проаналізувати еволюцію правового регулювання місцевого самоврядування в Україні від моменту проголошення незалежності до сучасного етапу; дослідити вплив законодавчих змін 2022–2024 років на функціонування системи місцевого самоврядування.

**Методологія дослідження.** Методологічна основа дослідження трансформації законодавства про місцеве самоврядування в умовах воєнного стану в Україні ґрунтується на комплексному поєднанні загальнонаукових, міждисциплінарних та спеціально-юридичних методів пізнання.

Діалектичний метод дозволив розглянути місцеве самоврядування як динамічне соціально-правове явище, яке змінюється під впливом політичних і військових обставин, реформ децентралізації та виняткових викликів.

Системний підхід дозволив розглянути інститути місцевого самоврядування як частину єдиної системи державної влади, в якій взаємодіють державні органи, військове керівництво та регіональні громади.

Аксіологічний метод було використано для визначення ціннісних основ місцевого самоврядування в умовах війни, зокрема його ролі у захисті прав і свобод громадян, підтримці оборонного потенціалу та забезпеченні соціальної стабільності.

Герменевтичний метод було використано для аналізу та інтерпретації положень Конституції України, чинного законодавства про органи місцевого самоврядування та нового законодавства, прийнятого під час воєнного стану.

Формально-юридичний метод використовувався для аналізу положень українських законів, що регулюють діяльність органів місцевого самоврядування, а також змін, прийнятих під час воєнного стану, з урахуванням принципів верховенства права та правової визначеності.

**Огляд літератури.** Місцеве самоврядування завжди цікавило дослідників, оскільки воно є основою демократії та важливим чинником участі громадян у здійсненні державної влади. Зокрема, Д. Батракова [2], Я. Волошина [3] дослідили різноманітність підходів до розуміння визначення поняття «місцеве самоврядування». О. Кавилін [4] розглянув особливості розвитку місцевого самоврядування у період з 1991 по 2022 роки. Т. Шаповал, А. Чубіна [5] дослідили особливості нормативно-правових засад діяльності місцевого самоврядування в Україні. О. Золотоноша [6], у своєму дослідженні, приділив увагу особливостям реформування місцевого самоврядування в Україні. Також ряд авторів (І. Пирога, М. Пирога [7]; Ю. Ключковський, В. Венгер [8]; Р. Коверя [9]) присвятили свої наукові доробки особливостям функціонування місцевого самоврядування під час дії правового режиму воєнного стану. Водночас, зміни, які вносяться до чинного законодавства про місцеве самоврядування потребують подальшого аналізу.

**Результати дослідження та дискусія.** У вітчизняному законодавстві місцеве самоврядування визнається як гарантоване державою право та реальна можливість територіальної громади, що об'єднує жителів села, добровільного об'єднання кількох сіл, селища чи міста, самостійно або через відповідні органи та посадових осіб вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Здійснення цього права відбувається як безпосередньо населенням, так і через представницькі органи – сільські, селищні та міські ради і їхні виконавчі структури. Крім того, у систему входять районні та обласні ради, покликані представляти спільні інтереси кількох територіальних громад [10].

У Конституції України місцеве самоврядування розглядається як право територіальної громади – жителів села, добровільного об'єднання кількох сіл у сільську громаду, селища чи міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів держави. Таке розуміння закріплене у статті 140 Основного Закону, що підкреслює його фундаментальне значення для організації публічної влади в Україні [1].

М. Ковалів, В. Іваха визначають місцеве самоврядування в Україні як гарантоване державою право та реальну здатність територіальної громади – жителів села, добровільного об'єднання кількох сіл, селища чи міста – самостійно, або через обрані органи та посадових осіб, вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України. Самоврядування здійснюється як безпосередньо, так і через відповідні ради (сільські, селищні, міські) та їх виконавчі органи, а також через районні й обласні ради, що репрезентують інтереси кількох громад [11, с. 45-49].

П. Крайній та Н. Нечаєва-Юрійчук у своїй статті «Місцеве самоврядування України в умовах російської збройної агресії: відповідь на виклики воєнного часу» дають дуже чітке, живе визначення місцевого самоврядування. За їхніми словами, це – гарантоване законодавством і справді діюче право громади самостійно, або через обрані нею органи, вирішувати нагальні локальні питання в рамках Конституції й законів України.

Далі автори зосереджуються на надзвичайній важливості цих інститутів у час агресії. Ці органи стали справжнім фронтом місцевої підтримки: вони активно волонтерять, мобілізують ресурси й допомагають військовим, координують гуманітарну допомогу, організовують прихистки для переселенців, забезпечують логістику і зв'язок у найскладніші моменти. Саме завдяки їхній оперативності й природному зв'язку з населенням громади змогли швидко адаптуватися, зберігати життя людей й працювати попри обстріли, окупацію й особисті втрати.

Науковці вважають, що таке функціонування місцевого самоврядування – це ключ до стійкості держави в критичні часи: коли централізована влада сповільнена або паралізована, саме місцева влада оперативно відгукується на виклики – і це не просто управління, це щоденна турбота про людей [12, с. 78-85].

Сучасні органи місцевого самоврядування (ОМС) пройшли довгий процес деформацій, який був неодноразово детально досліджений вченими. Зокрема, у своїй статті О. Кавилін [13, с. 221-225] глибоко аналізує процес становлення ОМС, започаткований на засадах Конституції й Європейської хартії місцевого самоврядування. Він підкреслює: реформування системи органів місцевого самоврядування було поступовим і складним, від однорівневих рад до багаторівневої системи – територіальні громади, ради, виконавчі органи, органи самоорганізації населення.

Автор звертає увагу на ключовий період 2014–2022 років, коли реформа децентралізації дала змогу передати значні повноваження і ресурси «на місця», що суттєво зміцнило спроможність громади управляти власним розвитком [13, с. 221-225].

У процесі децентралізації зросла роль об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, підвищилась відкритість місцевих бюджетів, а також активізувалася участь мешканців у прийнятті управлінських рішень.

Водночас, як підкреслює О. Кавилін, трансформація просторової організації влади супроводжувалася низкою труднощів: різним рівнем спроможності громад, неврегульованістю питань щодо спільного майна та обмеженою фінансовою самостійністю. Такі проблеми породжували дисбаланси між регіонами й актуалізували потребу у вдосконаленні законодавчої бази.

Разом із тим, автор зауважує, що навіть попри ці виклики, саме проведені зміни стали підґрунтям для більшої стійкості й ефективності місцевого управління як у мирних умовах, так і в особливий період [13, с. 221-225].

Розвиток законодавства про органи місцевого самоврядування в умовах війни є одним із найактуальніших напрямів сучасних наукових досліджень. Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України актуалізувала питання адаптації правового регулювання до кризових обставин. Зміни у сфері місцевого самоврядування дозволили забезпечити життєдіяльність громад, підтримати обороноздатність і посилити взаємодію з військовими адміністраціями.

У той час А. Миколук [14, с. 45-48], аналізуючи функціонування органів місцевого самоврядування в умовах війни, звертає увагу на особливості їхньої системи ще до початку повномасштабних бойових дій. Він підкреслює, що система місцевого самоврядування в Україні є складною та багатокомпонентною, адже включає територіальні громади, ради різних рівнів, їхніх голів, виконавчі органи та органи самоорганізації населення.

Науковець наголошує, що трансформаційні процеси у сфері місцевого самоврядування розпочалися ще з 2014 року в межах реформи децентралізації. Ця реформа, зауважує автор, була спрямована на передачу владних повноважень та фінансових ресурсів від центру до місцевих органів, що дало можливість ефективніше залучати громадян до управління. Він акцентує, що міцна та дієва система місцевого самоврядування є необхідною умовою для успішної реалізації децентралізаційної моделі, закріпленої в Конституції України та Європейській хартії місцевого самоврядування [14, с. 45-48].

З початком широкомасштабної війни та запровадженням воєнного стану органи місцевого самоврядування продемонстрували здатність швидко адаптуватися до нових умов завдяки попередньому досвіду децентралізації. Було створено ради оборони, військово-цивільні адміністрації та розширено повноваження голів громад, що дозволило забезпечити взаємодію з військовим командуванням і організувати оборону населених пунктів.

Важливими завданнями для місцевої влади стали: підтримка оборони, робота з внутрішньо переміщеними особами, налагодження співпраці з волонтерами та міжнародними партнерами. Нормативно-правова база також зазнала змін: ухвалені законопроекти спростили кадрові процедури, розширили компетенцію військових адміністрацій та голів громад.

Загалом, воєнний стан актуалізував необхідність гнучкого правового регулювання та підтвердив ключову роль місцевого самоврядування у забезпеченні життєдіяльності громад і стійкості держави [14, с. 49-52].

Факт того, що протягом періоду воєнного стану значно розширилися повноваження сільських, селищних і міських голів у своєму дослідженні детально описує Засць А. Зокрема, головам надано право самостійно укладати договори від імені ради на строк до одного року без потреби подальшого затвердження; договори ж на більш тривалий термін мають бути схвалені протягом 30 днів після завершення чи скасування воєнного стану.

Автор зазначив також, що процедура управління персоналом стала гнучкішою: запроваджено тимчасову структуру виконавчих органів, а працівників, які не увійшли до цієї схеми, можна перевести на іншу посаду – рівнозначну чи нижчу – або оголосити їм простій. Така структура залишається чинною лише до 30-го дня після закінчення воєнного стану.

У своїх висновках він зауважив, що кадровий механізм спростився – голова громади отримав право призначати та звільняти працівників місцевого самоврядування і керівників комунальних підприємств без конкурсу, лише на основі заяви, особової картки та документів про кваліфікацію, що значно пришвидшує рішення. Вченим підкреслено, що ухвалення місцевих рішень у цей період відбувається з ухилом на оперативність: не потрібні попереднє оприлюднення проєктів, громадські консультації чи регуляторна оцінка, що дозволяє швидко реагувати на надзвичайні виклики. Цей підхід, на думку дослідника, підвищує ефективність управління в умовах воєнного стану, зберігаючи життєдіяльність громад навіть у кризових умовах [15, с. 28-47].

Щодо змін у вітчизняному законодавстві, Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» № 2259-IX від 12.05.2022 р. [16] було внесено низку змін, спрямованих на забезпечення безперебійної роботи ОМС в умовах воєнного стану. Цей документ суттєво розширив повноваження голів міст і сіл на час дії воєнного стану та протягом 30 днів після його припинення. Закон передбачає тимчасові процедури кадрового управління та ухвалення рішень на період воєнного стану. Згідно з ним, голови громад отримали право без конкурсу призначати та звільняти працівників місцевого самоврядування і керівників комунальних підприємств, що дозволило прискорити ухвалення кадрових рішень. Також, договори, укладені головою від імені ради з питань її виключної компетенції, тепер не вимагають затвердження радою, якщо їхній термін дії не перевищує одного року з моменту закінчення воєнного стану. Це нововведення спрямоване на підвищення оперативності в кризових умовах. Крім того, були тимчасово скасовані вимоги щодо публічного обговорення та оцінки регуляторного впливу, передбачені статтею 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [17] та законом про регуляторну політику. Це виключення зумовлене потребою швидко реагувати на виклики війни. Однією з найбільш радикальних змін, що закріплені в оновленій статті 10 Закону, є можливість передачі повноважень від органів місцевого самоврядування до військових адміністрацій. За рішенням Верховної Ради, начальник військової адміністрації може тимчасово виконувати функції ради, її виконавчого комітету та голови громади. У такому випадку всі повноваження переходять до військової адміністрації, яка отримує право затверджувати тимчасову структуру виконавчих органів, а весь апарат ради та комунальні підприємства переходять у її підпорядкування. Ці зміни є свідченням трансформації системи управління в умовах надзвичайного стану, спрямованої на забезпечення ефективності та централізації влади [16].

Надані Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування» № 3590-IX зміни не обмежуються лише коригуванням кадрових і процедурних механізмів; вони також встановлюють нові обов'язки органів місцевого самоврядування у частині прозорості та залучення мешканців до прийняття рішень. Так, новою статтею 10 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено обов'язок трансляції пленарних засідань рад у режимі реального часу та їх відеофіксацію, за винятком випадків розгляду інформації

з обмеженим доступом. Одночасно встановлено обов'язок публікації поіменних результатів голосувань та протоколів засідань [18].

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо форм участі територіальної громади» № 3703-IX формалізовано перелік механізмів участі громадян, включно з референдумом, загальними зборами/конференціями жителів, місцевими ініціативами, громадськими слуханнями, публічними консультаціями та консультативно-дорадчими органами (ст. 15–17), що сприяє системному залученню громадян до бюджетного планування та прийняття місцевих рішень [19].

У сфері кадрової політики та статусу старост новим Законом України № 3870-IX встановлено обов'язкове громадське обговорення кандидатур старост та оприлюднення інформації про час і місце розгляду на пленарному засіданні ради (ст. 36) [20].

Законодавчі зміни щодо фінансового контролю та антикорупційних механізмів закріплено Законом України № 3384-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо подання декларацій посадовими особами у період воєнного стану». Стаття 3 цього закону визначає, що декларації, подані в період дії воєнного стану, вважаються такими, що відповідають вимогам закону, а ст. 5 вводить тимчасове обмеження на публікацію декларацій осіб, залучених до оборонних завдань [21].

Окремо Закон України № 3633-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» унормував умови доступу до служби в ОМС у контексті мобілізаційної підготовки: для працевлаштування на окремі посади тепер обов'язковою є наявність пройденної військової служби або базової загальновійськової підготовки (ст. 12–15) [22].

Таким чином, зазначені законодавчі інтервенції формують нову правову парадигму діяльності органів місцевого самоврядування, у якій поєднується оперативність та національна безпека з прозорістю, підзвітністю та правовою передбачуваністю діяльності рад і виконавчих органів. Для відповідності новим стандартам місцевим радам необхідна адаптація статутів, положень про виконавчі органи та внутрішніх процедур управління.

Щодо незначних змін, по-перше, ухваленими змінами було уточнено повноваження сільських, селищних і міських голів. Зокрема, вони отримали право від імені ради укладати договори строком до одного року без подальшого затвердження. Якщо ж договір укладений на триваліший термін, ніж рік, то його має бути затверджено не пізніше ніж через 30 днів після припинення чи скасування воєнного стану.

По-друге, значно спрощено кадрові процедури. Запроваджено можливість формування тимчасової структури виконавчих органів. Працівники, які не потрапили до такого штатного розпису, можуть бути переведені на іншу – рівнозначну або нижчу – посаду, або ж для них може бути оголошено простій. Дія тимчасової структури поширюється на весь період воєнного стану і автоматично припиняється не пізніше 30 днів після його завершення.

По-третє, змінився порядок призначення та звільнення кадрів. У воєнний час сільський, селищний чи міський голова має право самостійно, без проведення конкурсів, призначати та звільняти працівників органів місцевого самоврядування, а також керівників комунальних підприємств. Для призначення на посаду достатньо лише заяви, особової картки та документів, що підтверджують кваліфікацію кандидата. Це дозволяє істотно пришвидшити кадрові рішення.

І, нарешті, особливого підходу набуло ухвалення рішень місцевою владою. На нормативні акти, що приймаються в умовах воєнного стану, не поширюються звичні вимоги щодо попереднього оприлюднення проєктів, проведення громадських обговорень чи оцінки регуляторного впливу. Такий механізм забезпечує оперативність реагування на нагальні потреби громади в особливий період [16].

Відповідно до Закону України № 3384-IX, прийнятого 20 вересня 2023 року, процедуру подання та оприлюднення декларацій посадових осіб під час воєнного стану було змінено. Метою цих змін є приведення законодавчих вимог у відповідність до умов надзвичайної ситуації.

Зокрема, новими нормами визнано, що всі деклараанти, які вже подали свої декларації у період дії воєнного стану, починаючи з 24 лютого 2022 року, вважаються такими, що належним чином виконали свій обов'язок. Окрім того, з осіб, які не встигли вкласти у встановлені раніше строки, знімається адміністративна відповідальність за це правопорушення.

Не можна не зазначити, що з метою гарантування безпеки та захисту конфіденційної інформації, Законом було введено тимчасові обмеження повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції. НАЗК, на зараз, заборонено публікувати в відкритому електронному реєстрі декларації осіб, які перебувають на військовій службі або безпосередньо залучені до виконання завдань з оборони країни.

Усі ці зміни втрачають свою чинність після офіційного завершення або скасування воєнного стану в Україні. Отже, дія цих норм має тимчасовий характер. Таким чином, внесені зміни демонструють процес адаптації державної політики до викликів, які з'явилися з появою воєнного часу, балансуючи між забезпеченням національної безпеки, захистом персональних даних громадян та підтриманням антикорупційних стандартів.

Також, цей Закон визначив особливості декларування для місцевих депутатів та посадовців. Цим актом їх звільнено від обов'язку подання нових декларацій за періоди, що припали на воєнний стан. Одночасно

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) забезпечує закрите (приховане) зберігання вже поданих декларацій, доступ до яких буде відновлено після припинення або скасування воєнного стану [21].

Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [23; 24] безпосередньо впливає на те, кого тепер братимуть на роботу в місцеві ради та їхні установи. Суть у наступному: тепер влаштуватися на службу в орган місцевого самоврядування чоловіку до 60 років буде значно складніше.

Закон встановлює чітку вимогу: для працевлаштування потрібно мати за плечима або пройдену військову службу, або базову загальновійськову підготовку. Якщо цього немає, шлях до ОМС закритий. Це правило не стосується лише тих, хто за станом здоров'я визнаний непридатним до військової служби.

Однак важливо розуміти, що ці зміни запрацюють не відразу. Вони набудуть чинності лише після того, як в Україні закінчиться воєнний стан, та не раніше ніж через рік після старту всеосяжної обов'язкової військової підготовки. Фактично, це дає людям час підготуватися і виконати нові вимоги.

Отже, цей крок уряду можна розглядати як логічне продовження інтеграції принципів національної безпеки у всі сфери життя, включно з роботою місцевої влади. Мета – щоб кожен, хто приймає рішення на місцях, мав чітке розуміння армії та оборонних потреб країни.

Також, в цьому Законі зазначено, що під час воєнного стану особи, призначені на місцеві посади без необхідної військової підготовки, не можуть бути допущені до служби на такі посади. Ця норма починає діяти після припинення воєнного стану (але не раніше, ніж через рік від початку підготовки) [22].

**Висновки.** Узагальнюючи, можемо стверджувати, що законодавство України про органи місцевого самоврядування зазнало значних трансформацій у період воєнного стану, спрямованих на забезпечення оперативності управління, життєдіяльності громад та взаємодії з військовими адміністраціями. Тимчасові зміни у кадрових процедурах, повноваженнях голів громад та процедурі ухвалення рішень дозволили органам місцевого самоврядування швидко адаптуватися до умов воєнного часу. Водночас аналіз показав, що такі нововведення несуть потенційні ризики зниження прозорості, професійних стандартів і демократичних механізмів участі громадян. Підкреслено, що подальший розвиток місцевого самоврядування потребує встановлення чітких правових запобіжників для збереження балансу між ефективністю управління та демократичними принципами. Здійснена аналітична робота дозволяє оцінити законодавчі зміни як тимчасовий, але необхідний механізм адаптації державної політики до надзвичайних умов та визначає перспективи вдосконалення правового регулювання після завершення воєнного стану.

#### Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Батракова Д. С. Категорія «місцеве самоврядування»: підходи до визначення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2015. № 17. Т. 1. С. 154-156.
3. Волошина Я. Місцеве самоврядування: теорії походження та їх реалізація. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 3. С. 117-122.
4. Кавилін О. А. Становлення місцевого самоврядування в Україні. *Право та державне управління*. 2023. № 1. С. 247-252. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.1.36>.
5. Шаповал Т. Б., Чубіна А. С. Місцеве самоврядування в Україні як конституційно-правовий інститут. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2018. Т. 29(68). № 6. С. 33-38. DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2018.6/06>.
6. Золотоноша О. Реформування місцевого самоврядування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 198-202. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.2.34>.
7. Пирого І. С., Пирого М. І. Роль місцевого самоврядування у відбудові в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2023. Вип. 77. Ч. 1. С. 117-123. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.1.18>.
8. Ключковський Ю. Б., Венгер В. В. *Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні в умовах війни та передумови проведення місцевих виборів після припинення воєнного стану*. Вплив війни на систему управління. Роздуми в контексті збройної агресії Російської Федерації проти України : монографія № 43. Rzeszów : WSPiA, 2023. С. 33–68.
9. Коверя Р. М. Діяльність органів місцевого самоврядування під час дії воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 115-118. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-11/23>.
10. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
11. Ковалів М., Іваха В. Правовий статус органів місцевого самоврядування в Україні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: Юридичні науки. 2015. № 824. С. 45–49.
12. Крайній П., Нечасва-Юрійчук Н. Місцеве самоврядування України в умовах російської збройної агресії: відповідь на виклики воєнного часу. *Вісник Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Право*. 2023. № 3. С. 78–85.

13. Кавилін О. А. Розвиток місцевого самоврядування в Україні у 1991–2022 роках. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2023. № 1. С. 221–225.
14. Миколук А. В. Робота органів місцевого самоврядування під час воєнного стану. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 2. С. 45–52. DOI: <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2022.2.9>.
15. Заєць А. П. Проблеми запровадження в Україні адміністративного нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування. *Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 23 трав. 2025 р.). Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. С. 28-47.
16. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану : Закон України від 12.05.2022 р. № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>.
17. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
18. Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування : Закон України від 22.02.2024 р. № 3590-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3590-20>.
19. Про внесення змін до деяких законів України щодо форм участі територіальної громади : Закон України від 09.05.2024 р. № 3703-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3703-20>.
20. Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання статусу та порядку затвердження старост : Закон України від 17.07.2024 р. № 3870-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3870-20>.
21. Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану: Закон України від 20.09.2023 р. № 3384-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-20#Text>.
22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку : Закон України від 11.04.2024 р. № 3633-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3633-20#Text>.
23. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>.
24. Мельник О. О. Актуальні питання здійснення мобілізації у воєнний час. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 86. Ч. 3. С. 380-384. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.58>.